

Розділ 2. Міжнародні економічні відносини

УДК 338

DOI: 10.31732/2663-2209-2020-60-18-25

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ

Леонов Я.В.¹, Побер І.М.²

¹ к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджмент фізичної культури, Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, вул. Клоківська, 99, 61058, Україна, e-mail: Leonov.yaroslav.2017@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8837-5744>

² Київський університет ринкових відносин, м. Київ, вул. Березняківська, 26Б, 02000, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6353-913X>

EUROPEAN PRACTICE OF ENSURING THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS INDUSTRY

Leonov Y.¹, Pober I.²

¹ Ph.D. (Economics), associate professor, associate professor of physical culture management department, Kharkiv State Academy of Physical Culture, Kharkiv, st. Klochkivs'ka, 99, 61058, Ukraine, e-mail: Leonov.yaroslav.2017@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8837-5744>

² Kyiv University of Market Relations, Kyiv, st. Berezniakivska, 26B, 02000, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6353-913X>

Анотація. У статті розглянуто європейська практика розвитку спортивної індустрії. За нинішніх умов людина і особистість посідають центральне місце в цивілізаційному європейському розвитку. Метою соціальної інтеграції стає створення "суспільства для всіх", в якому всі покликані відігравати активну роль. Європейська цивілізація створила та продовжує розвивати культурно-генетичну парадигму сучасного конституційного лібералізму, де визначається через поняття правової держави, верховенства закону та громадянського суспільства, якому відводиться роль гаранта, захисника прав людини та громадянина від будь-яких обмежень. Проаналізовано нормативно-правову базу Комісії по спорту Європейського союзу дозволяє узагальнити принципи державної політики в сфері спорту в країнах ЄС, основними з яких є: реформа охорони здоров'я, формування умов здорового способу життя, що включає: профілактику фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я силами всіх галузей людської діяльності (міжгалузевість) на всіх рівнях людської взаємодії (багаторівневність) індивідів, груп, організацій, регіонів, національних урядів, міжнародних об'єднань світової спільноти. Визначено, що спорт має величезний потенціал як інструмент для сприяння соціальної інтеграції та соціальної згуртованості в європейських товариствах, забезпечує громадянам можливості для взаємодії і приєднання до соціального середовища є засіб згладжування соціально-економічної дискримінації. Через свій внесок в економічне зростання та розвиток і створення робочих місць спорт допомагає «оживити» неблагополучні райони. Деякі держави-члени ЄС вже використовують спорт як інструмент і індикатор у своїй соціальній політиці, в рамках відкритого методу координації щодо соціального захисту та соціальної інтеграції. Всі жителі Європейського союзу мають рівний доступ до занять спортом. Доведено, що важливим напрямом впливу держави на функціонування спортивної комунікації є регулювання пропозиції послуг. По-перше, держава вирішує проблеми, пов'язані з виробництвом певних видів фізкультурно-спортивних послуг. З цією метою формується широка мережа фізкультурно-спортивних організацій, що належать до комунальної власності, які надають послуги населенню за помірними цінами. Завдяки цьому держава стає активним суб'єктом спортивної масової комунікації. По-друге, держава бере на себе функцію формування матеріального фактору виробництва фізкультурно-спортивних послуг. Зокрема, вона фінансує будівництво спортивних споруд, а потім здає їх в оренду недержавним спортивним організаціям, створюючи тим самим сприятливі умови для здійснення ними підприємницької діяльності. По-третє, держава здійснює пряму фінансову підтримку виробників фізкультурно-спортивних послуг. При цьому на загальнодержавному рівні особлива увага приділяється виробникам-суб'єктам світового ринку фізкультурно-спортивних послуг, тобто федераціям з видів спорту, які є перспективними з огляду на можливість перемоги спортсменів на найпрестижніших міжнародних змаганнях, насамперед на Олімпійських іграх.

Ключові слова: спортивна індустрія; стратегічний розвиток; фізична активність; державна політика; спортивна діяльність; спортивна комунікація; податкова політика; фінансування.
Формули: 0; рис.: 0; табл.: 0; бібл.: 13.

Annotation. The article considers the European practice of sports industry development. Under the current conditions, man and personality occupy a central place in European civilizational development. The goal of social integration is to create a "society for all" in which everyone is called to play an active role. European civilization has created and continues to develop the cultural and genetic paradigm of modern constitutional liberalism, defined by the rule of law, the rule of law and civil society, which is given the role of guarantor, defender of human rights and citizens from all restrictions. The regulatory framework of the European Commission for Sport of the European Union allows to generalize the principles of state policy in the field of sports in the EU, the main of which are: health care reform, healthy living conditions, including: prevention of physical, mental, spiritual and social health by all branches of human activity (intersectoral) at all levels of human interaction (multilevel) of individuals, groups, organizations, regions, national governments, international associations of the world community. It is determined that sport has a huge potential as a tool to promote social integration and social cohesion in European societies, provides citizens with opportunities to interact and join the social environment is a means of smoothing socio-economic discrimination. Through its contribution to economic growth and development and job creation, sport helps to "revitalize" disadvantaged areas. Some EU Member States already use sport as a tool and indicator in their social policy, as part of the open method of coordination on social protection and social inclusion. All residents of the European Union have equal access to sports. It is proved that an important direction of the state's influence on the functioning of sports communication is the regulation of the supply of services. First, the state solves problems related to the production of certain types of physical culture and sports services. To this end, a wide network of physical culture and sports organizations belonging to the communal property, which provide services to the population at reasonable prices, is being formed. As a result, the state becomes an active subject of sports mass communication. Secondly, the state assumes the function of forming the material factor in the production of physical culture and sports services. In particular, it finances the construction of sports facilities and then leases them to non-governmental sports organizations, thus creating favorable conditions for their business activities. Third, the state provides direct financial support to producers of physical culture and sports services. At the national level, special attention is paid to manufacturers in the world market of physical culture and sports services, sports federations, which are promising given the possibility of winning athletes at the most prestigious international competitions, especially at the Olympic Games.

Key words: sports industry; strategic development; physical activity; state policy; sports activity; sports communication; tax policy; financing.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0; bibl.: 13.

Постановка проблеми. Динамічні зміни, що відбуваються під впливом факторів соціально-політичного, економічного, енергетичного та екологічного характеру посилюють невизначеність, підвищують ризики, мають суттєвий вплив на розвиток секторів економіки та на стан суспільства в цілому. Тому актуальним стає завдання щодо розробки і впровадження такої моделі стратегічного розвитку організацій спортивної індустрії, яка би підвищила ефективність їх функціонування в ринковому середовищі, враховувала рівень зростання потреб населення у якісному спортивному продукту.

Спортивна індустрія набуває все більшого значення в житті сучасного суспільства і кожної людини зокрема. Враховуючи той факт, що спортивна індустрія торкається соціально-економічного аспекту життєдіяльності

людини та функціонує в умовах ринкової економіки, доцільним, на наш погляд, є дослідження європейського досвіду забезпечення розвитку спортивної індустрії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою наукових досліджень у контексті сучасних тенденцій функціонування світової та національної економіки взаємодії держави, громадськості, бізнесу та науки є праці вітчизняних і зарубіжних вчених: Андрєф В., Геєць В., Двігун А., Портер М. та ін. Однак багато теоретичних і практичних питань щодо економічного розвитку в сучасних умовах господарювання потребують подальшого дослідження і вдосконалення. Важливим серед них є розробка та впровадження системи управління розвитком спортивної індустрії з урахуванням взаємодії державних органів управління, наукових

установ, громадськості та бізнесу, створюючи умови впровадження сучасних технологій, підвищення конкурентоспроможності організацій спортивної індустрії у довгостроковому періоді та залучення населення до фізичної активності протягом життя.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – проаналізувати практики забезпечення розвитку фізичної культури та спортивної індустрії в європейських країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За нинішніх умов людина і особистість посідають центральне місце в цивілізаційному європейському розвитку. Метою соціальної інтеграції стає створення “суспільства для всіх”, в якому всі покликані відігравати активну роль. Європейська цивілізація створила та продовжує розвивати культурно-генетичну парадигму сучасного конституційного лібералізму, який визначається через поняття правової держави, верховенства закону та громадянського суспільства, якому відводиться роль гаранта, захисника прав людини та громадянина від будь-яких утисків.

Європейська ліберально-демократична система базується на засадах Загальної декларації прав людини (прийнятої ООН у 1948 р.), Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (прийнятого ООН в 1966 р.), Конвенції про захист прав і основних свобод людини (прийнятої Радою Європи у 1950 р.), відповідно до яких люди наділені невід’ємними базовими “природними” правами — правом на життя, правом на свободу та на приватну власність, гарантом яких виступає правова держава.

Суспільство стає “громадянським” з точки зору його самоорганізації, ступеня розвитку демократії, реалізації прав і свобод людини як громадянина, виконання громадянами своїх політичних, громадянських обов’язків лише тоді, коли кожний його член усвідомлює себе носієм суверенітету, джерелом влади, свідомим суб’єктом політичної діяльності, людиною, відповідальною за наслідки своїх дій, за

майбутнє своєї країни і світової спільноти в цілому.

У своїх документах ООН, Рада Європи, інші міжнародні організації підкреслюють, що сучасний цивілізаційний прогрес можливий лише у системі взаємодії «суспільство - уряди – наука – бізнес». У Декларації Тисячоліття ООН у розділі “Права людини, демократія і добре управління” записано: “Ми не пожаліємо зусиль для сприяння демократії та зміцнення правопорядку, а також для забезпечення поваги до всіх міжнародно визнаних прав людини і головних свобод, включаючи право на розвиток. Через це ми пройняли рішучістю колективно добиватися великої відкритості політичних процесів, створюючи умови для справжньої участі в них усіх громадян у всіх країнах” [5, 6].

У Європейській соціальній хартії, прийнятій у 1991 році та переглянутій у 1996 році Радою Європи, запропоновано: “З метою забезпечення здійснення або сприяння здійсненню свободи працівників і роботодавців створювати місцеві, національні або міжнародні організації для захисту своїх економічних і соціальних інтересів та вступаючи в такі організації Сторони зобов’язуються, що національне законодавство не буде ніяким чином обмежувати цю свободу або використовуватися для її обмеження” [6].

Дедалі більше пропагується і фінансується профілактика захворювань, яка ґрунтується на розумінні здоров’я як комплексного феномену, що включає фізичну, психічну, духовну й соціальну складові, збереженню і зміцненню яких слугують програми щодо здорового способу життя, тому що нехтування своєчасною ефективною профілактикою призводить до втрат до 10% ВВП, навіть найбагатших країн [7]. Тому в європейських країнах значна увага приділяється здоровому способу життя та фізичної активності населення протягом життя.

Європейська комісія зі спорту визначає фізичну активність, що сприяє зміцненню здоров’я і прагне краще враховувати цей

пріоритет у відповідних фінансових інструментах, зокрема це відображається у підтримці таких програм, як: програма з науково-технічного розвитку (стиль життя аспектів здоров'я); програма громадського здоров'я; програма "Молодь та громадянство" (співпраця спортивних організацій, шкіл, громадянського суспільства, батьків та інших партнерів на місцевому рівні); програма навчання протягом усього життя (навчання вчителів та співпраця між школами); здійснення підтримки масового спорту через програму «Європа для громадян».

Аналіз нормативно-правової бази країн ЄС дозволяє узагальнити основні напрямки державної політики в сфері спорту: реформа охорони здоров'я, формування умов здорового способу життя, що включає як профілактику фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я силами всіх галузей людської діяльності (міжгалузевість) на всіх рівнях людської взаємодії (багаторівневість) індивідів, груп, організацій, регіонів, національних урядів, міжнародних об'єднань світової спільноти.

Спорт має величезний потенціал як інструмент для сприяння соціальної інтеграції та соціальної згуртованості в європейських товариствах, забезпечує громадянам можливості для взаємодії і приєднання до соціального середовища є засіб згладжування соціально-економічної дискримінації. Через свій внесок в економічне зростання та розвиток і створення робочих місць спорт допомагає «оживити» неблагополучні райони. Деякі держави-члени ЄС вже використовують спорт як інструмент і індикатор у своїй соціальній політиці, в рамках відкритого методу координації щодо соціального захисту та соціальної інтеграції, рівний доступ всіх жителів до занять спортом.

ЄС має стратегію для сприяння інтеграції і рівного ставлення людей з обмеженими можливостями. У своєму плані дій щодо здійснення стратегії в області інвалідності Комісія спорту ЄС розглядає роль, яку спорт грає в сприянні інтеграції людей з обмеженими

можливостями. Здійснюються дії для забезпечення доступу людей з обмеженими можливостями до спортивних об'єктів, інфраструктури. Спортивний сектор і суміжні види економічної діяльності (наприклад, виробництво спортивних товарів) мають значний і зростаючий вплив на економіку Європи.

Відзначимо також, що політики регіонального розвитку ЄС спрямовані на скорочення регіональних відмінностей, зміцнення соціальної та економічної єдності. Ресурси політики згуртованості використовуються для підвищення значення спорту як інструменту для місцевого і регіонального розвитку, відродження міст, розвитку сільських районів, соціальної інтеграції та працевлаштування.

У Білій книзі спорту визначена важливість конкретних програм ЄС і фондів для підтримки заходів в області спорту (інвестиційне забезпечення розвитку фізичної культури та спортивної індустрії, створення комфортних умов занять спортом, визначення пріоритетів щодо поточного фінансування, формування механізму популяризації здорового способу життя [8].

Державна підтримка спорту заснована на дотриманні прав дитини і спрямована на підтримку заходів, які допомагають розвинути інтерес дітей та молоді до занять фізичною культурою і спортом, забезпеченні умов доступності різних форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, для активної боротьби з допінгом у спорті.

Спорт визначає потенціал зростання робочої сили. За даними європейського дослідження у 2014 році в спортивному секторі (NACE група 92,6) зареєстровано близько 1 млн. робочих місць: у Великобританії понад 30% сукупної зайнятості в області спорту, у Німеччині - 13%, у Франції - 12,5%. З 1980 року загальна кількість робочих місць, віднесених до спортивної діяльності, збільшилася майже у чотири рази [9]. Основними причинами цієї тенденції є: перерозподіл доходів на здоров'я і

дозвілля; розвиток спортивної діяльності, яка зачіпає більш широку частину населення (молодь, літніх людей та людей з обмеженими можливостями) і задовольняє різні потреби (відпочинок, розваги, охорона здоров'я, освіта).

Економічні концентрації в області спорту зосереджені на декількох важливих цілях:

- поліпшення моніторингу та прогнозування спортивних даних з метою впливу соціально-економічної політики;
- визначення економічного потенціалу спорту та обміну передовим досвідом щодо заходів фінансування;
- підтримки у сфері антимонопольного законодавства та державною допомогою в рамках європейського законодавства про конкуренцію;
- визначення ефективних механізмів взаємодії у процесі фінансування масового спорту усіх суб'єктів ринку (держави, бізнесу та ін.);
- підвищення інформованості населення про соціальні та економічні наслідки, які пов'язані з фізичною активністю та розвитком спортивної індустрії шляхом залучення спортивних ЗМІ і захистом прав інтелектуальної власності;
- виявлення потенціалу розвитку спортивної індустрії, його захист і підтримку шляхом обміну передовим досвідом в таких областях, як статистика спорту, державна допомога або стійке фінансування спорту для всіх.

Зростаючий економічний і соціальний вплив спорту забезпечив йому важливе місце в стратегіях і програмах ЄС. Так, на даному етапі, це: Стратегія «Європа 2020», яка спрямована на зростання робочих місць. У ній підкреслюється розумне, стійке і всеосяжне зростання, як спосіб подолання структурних недоліків в економіці Європи, підвищення її конкурентоспроможності та продуктивності і підтримки стійкої соціальної ринкової економіки. Стратегія «Європа 2020» використовується в якості довідкової основи для діяльності в ЄС на

національному та регіональному рівнях. Крім того, уряди країн ЄС встановили національні цілі для досягнення загальних цілей ЄС і повідомляють про них в рамках своїх щорічних програм національних реформ [9, 13].

Актуальним залишається питання оцінки впливу спортивної індустрії на розвиток економіки. Досить складно об'єктивно оцінити сукупне зростання зайнятості в спортивній індустрії, вплив фінансово-економічних показників на економіку в цілому у зв'язку з різними національними методиками, використовуваних для класифікації статистичної інформації. Тим не менш, по оцінкам європейських експертів, в останні десять років сукупний обсяг зайнятості в спорті збільшився приблизно на 60%. Основна професійна занятість в цьому секторі у відсотках від економічно активного населення коливається від 0,11% в Польщі до 1,07% у Великобританії [6, 9, 10]. Спортивний сектор вносить позитивний внесок у досягнення цілей Лісабонської стратегії, яка визначає механізми і методи реалізації спорту в її рамках. Державна підтримка у сфері спорту в країнах ЄС сконцентрована на:

- підтримки заходів, які допомагають розвинути інтерес у дітей і молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом;
- забезпеченні умов доступності занять різними видами спортивної та оздоровчої діяльності;
- формуванні стійкої мотивації до потреби ведення здорового способу життя всіх вікових груп;
- забезпеченні умов гендерної рівності в участі у фізкультурно-спортивних заходах;
- прийнятті заходів активної боротьби з допінгом.

Центральні державні гранти сприяють зміцненню міжнародної конкурентоспроможності спортсменів і спортсменок. Державна підтримка спорту приймає такі форми:

- прямі субсидії з державного бюджету;
- субсидії від державної гральної діяльності;

- прямі доходи в результаті ліцензування на надання гральних послуг;
- спеціальні податкові ставки;
- кредити з низькими процентними ставками;
 - гарантії з більш низькими комісіями;
- державне фінансування обслуговування спортивних споруд;
- придбання громадських муніципальних об'єктів;
- оренда спортивних об'єктів державними структурами за низькими цінами;
- оплата за будівництво або реконструкцію спортивних споруд місцевої ради;
- продаж та оренда земельних ділянок для спортивних об'єктів.

Спорт має вирішальне значення для благополуччя Європейського союзу. Більшість спортивних заходів проходить в некомерційних структурах, багато з яких залежать від державної підтримки для забезпечення доступу до спортивної діяльності всіх громадян. Основна проблема, з якою стикається ряд держав-членів ЄС полягає в тому, як домогтися більш стійкої моделі державного фінансування спортивних організацій. Дослідження показали, що характер суспільної підтримки значно варіюється між державами-членами і від одного виду спорту до іншого. Таким чином, основні напрямки державної політики щодо формування нової якості життя передбачають:

- розвиток системи охорони здоров'я та впровадження пріоритетів здорового способу життя, всебічний розвиток та підтримка спорту;
- пріоритетний розвиток спорту, курортно-рекреаційної та фізкультурно-профілактичної сфер з метою задоволення потреб населення країни у повноцінному відпочинку, оздоровленні, профілактиці захворювань, відновленні фізичних і духовних сил людини, зменшення соціально-економічної нерівності щодо доступу до зазначених ресурсів.

Державне регулювання попиту на спортивний продукт може здійснюватися

також опосередковано, шляхом впливу на ринки товарів, тісно пов'язаних зі спортом. Як відомо, комфортні умови спортивно-оздоровчих занять забезпечують спортивні товари, а саме: спортивний одяг, взуття, спортивні снаряди, обладнання, спорядження та ін. Все це виробляється у різних галузях економіки і реалізується на ринку спортивних товарів. Стимулюючи розвиток таких галузей, держава сприяє розширенню ринку спортивних товарів, це є одним з чинників зростання числа осіб, які займаються фізичною культурою і спортом.

Не залишаються поза увагою держави і вторинні користувачі спортивного продукту - представники бізнесу. І це не випадково, оскільки вони здатні надавати значну підтримку спортивним організаціям або окремим спортсменам, що, безумовно, сприяє розширенню спортивної комунікації та підвищенню якості послуг. З огляду на це, держава прихильно ставиться до тих представників бізнесу, які сприяють розвитку спорту, стимулюючи їхню діяльність з підтримки спортивних організацій.

До національного законодавства вводяться спеціальні норми, які економічно заохочують компанії спрямовувати частину своїх прибутків до організацій спортивної індустрії. Найпоширеніший засіб стимулювання стейкхолдерів якій передбачені у законодавстві багатьох європейських країн є гнучка податкова політика (наприклад, зниження суми оподаткування прибутку на суму спонсорської допомоги).

Законодавство різних країн, формулюючи податкову політику, визначають механізми надання податкових пільг спонсорам спортивних організацій та спортсменів. Наприклад, законодавством Франції передбачено, що сума пожертвувань фізичних осіб на користь фізичної культури і спорту віднімається від величини отриманого благодійником прибутку у розмірі, що не перевищує 1,25 % прибутку. Коли ж спонсором виступає фонд чи асоціація, діяльність яких визнана суспільно корисною, то ставка зменшення

величини доходу, що оподатковується, досягає 5%. У Чехії фізичним особам дозволяється надавати пожертвування спортивним організаціям у розмірі, що не перевищує 10 % загальної суми податків [6, 9, 11].

Не менш важливим напрямом впливу держави на функціонування спортивної комунікації є регулювання пропозиції послуг.

По-перше, держава може брати на себе вирішення усіх проблем, пов'язаних з виробництвом певних видів спортивних продуктів. Як уже зазначалося, для консолідації сучасного суспільства необхідно, щоб переважна частина громадян, насамперед, молодь, мала найширший доступ до занять фізичною культурою та масовим спортом. Аби це стало можливим, формується широка мережа спортивних організацій, що належать до комунальної власності, які надають послуги населенню за помірними цінами. Тобто у спортивній сфері функціонують державні організації, здатні відігравати помітну роль у забезпеченні населення якісним спортивним продуктом. Завдяки цьому держава стає активним суб'єктом спортивної масової комунікації.

По-друге, держава бере на себе функцію формування матеріального фактору виробництва спортивного продукту. Зокрема, вона фінансує будівництво спортивних споруд, а потім здає їх в оренду недержавним спортивним організаціям, створюючи тим самим сприятливі умови для здійснення ними підприємницької діяльності.

По-третє, держава здійснює пряму фінансову підтримку виробників спортивного продукту. При цьому на загальнодержавному рівні особлива увага приділяється тим виробникам, які є суб'єктами світового спортивного ринку, тобто федерації з видів спорту, які є перспективними з огляду на можливість перемоги спортсменів на найпрестижніших міжнародних змаганнях, насамперед на Олімпійських іграх.

На муніципальному рівні може практикуватися фінансова підтримка

структур професійного спорту. Наприклад, у бюджетах таких міст Франції як Париж, Марсель, Ліон передбачено кошти на підтримку спортивних клубів, які беруть участь у національних та відповідальних міжнародних змаганнях.

Важливо підкреслити, що пряме виділення державних коштів здійснюється на цільових засадах під виконання конкретних проектів, які надаються спортивними організаціями органам державної виконавчої влади для схвалення та затвердження. Після закінчення терміну проекту виконавці звітують перед державою про використання отриманих коштів.

Висновки. Досвід багатьох європейських країн свідчить про те, що в сучасних умовах держава відіграє значну роль у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку фізичної культури та спортивної індустрії. Активна політика держав у цій сфері обумовлюється її інтересами, які полягають у створенні умов для збереження генофонду країни шляхом залучення населення до здорового способу життя, забезпечення сприятливих умов для відтворення сукупної робочої сили, використання досягнень вітчизняних спортсменів на престижних міжнародних змаганнях з метою створення та підтримки позитивного іміджу країни, виховання патріотичних почуттів у громадян.

Література:

1. Andreff W, Stefan Szymanski, Handbook on the economics of sport, MPG Books Ltd, 2006. Bodmin, Cornwall, UK.
2. Геєць В. Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку. 2020.
3. Двігун А. “Децентралізація: упровадження нової системи адміністративно-територіального устрою”, *Економічний вестник Донбасса*, 2019.
4. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран. 2019. Альпина Паблишер, Москва, Россия.
5. Data and statistics, Database Centers for Disease Control and Prevention. URL: <https://www.cdc.gov/nccdphp/dnpao/division-information/data-stats/index.htm>.
6. Database, Database European Commission. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

7. Global Health Observatory data repository, “Database World Health Organization”. URL: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.A893?lang=en>.

8. White Paper on Sport, “Database European Union Law”. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389190214279&uri=CELEX:52007DC0391>.

9. Sport statistics – 2020 edition, “Database European Commission”. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-catalogues/-/KS-07-17-123>.

10. Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту: Закон від 21.11.1978 №99-350, “База даних «Законодавство України» / ВР України”. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>.

11. Health and Participation, “Database European Commission”. URL: https://ec.europa.eu/sport/policy/societal-role/health-participation_en.

12. Proposal for a council recommendation on promoting health-enhancing physical activity across sectors, “Database Access to European Union Law”. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389629458571&uri=CELEX:52013PC0603>.

13. Europe 2020 strategy, “Database European Commission”. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en#thestrategysetouttargetsinthe5followingfields.

References:

1. Andreff, W. and Szymanski, S. (2006), *Handbook on the economics of sport*, MPG Books Ltd, Bodmin, Cornwall, UK

2. Heiets, V. (2020), *Fenomen nestabil'nosti – vyklyk ekonomichnomu rozvytku*, Ukraina

3. Dvihun, A. (2019), “Detsentralizatsiia: uprovadzhennia novoi systemy administratyvno-terytorial'noho ustroiu”, *Ekonomycheskyj vestnyk Donbassa*, Ukraina.

4. Porter, M. (2018), *International competition: Competitive advantages of countries*, Alpina Publisher, Moscow, Russia.

5. Data and statistics (2020), “Database Centers for Disease Control and Prevention”, retrieved from : <https://www.cdc.gov/nccdphp/dnpao/division-information/data-stats/index.htm>.

6. Database (2020), “Database European Commission”, retrieved from : <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

7. Global Health Observatory data repository (2020), “Database World Health Organization”, retrieved from : <http://apps.who.int/gho/data/node.main.A893?lang=en>.

8. White Paper on Sport, “Database European Union Law”, retrieved from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389190214279&uri=CELEX:52007DC0391>.

9. Sport statistics – 2020 edition (2020), “Database European Commission”, retrieved from : <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-catalogues/-/KS-07-17-123>.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1978), The Law of Ukraine “International Charter of Physical Education and Sport”, retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>.

11. Health and Participation (2020), “Database European Commission”, retrieved from : https://ec.europa.eu/sport/policy/societal-role/health-participation_en.

12. Proposal for a council recommendation on promoting health-enhancing physical activity across sectors (2020), “Database Access to European Union Law”, retrieved from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389629458571&uri=CELEX:52013PC0603>.

13. Europe 2020 strategy (2020), “Database European Commission”, retrieved from : https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en#thestrategysetouttargetsinthe5followingfields.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2020 р.